

Σχέδιο Δράσης για την κυκλική οικονομία, την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και τη βελτίωση των υποδομών

Την ανάγκη σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία, την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και τη βελτίωση των υποδομών με στόχο την υποστήριξη της βιώσιμης χωρητικότητας των προορισμών επισήμανε μεταξύ άλλων ο γενικός γραμματέας του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων κ. Γιώργος Βερνίκος συμμετέχοντας σε Στρογγυλό Τραπέζι στο πλαίσιο της διοργάνωσης του 1^{ου} Φόρουμ Κυκλικής Οικονομίας.

Όπως σημείωσε ο κ. Βερνίκος ο τουρισμός είναι η ατμομηχανή της ελληνικής οικονομίας με 33 εκατ. διεθνείς αφίξεις και περισσότερα από 16 δισ. ευρώ εισπράξεις. Η άμεση συνεισφορά του τουρισμού στο ΑΕΠ υπερβαίνει το 10%, ενώ έμμεσα και άμεσα υπερβαίνει το 25 %, συνεισφέροντας σημαντικά στις τοπικές κοινωνίες. Όμως, η τουριστική δραστηριότητα -όπως άλλωστε κι άλλες δραστηριότητες- δημιουργεί πιέσεις στους προορισμούς λόγω της παραγωγής των απορριμμάτων, της χρήσης των πόρων του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των μεταφορών, τη συνεισφορά στην κλιματική αλλαγή (αν και δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως υψηλή).

Στο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία της ΕΕ υπογραμμίζεται η ανάγκη μετάβασης σε μια «κυκλική» οικονομία που θα βασίζεται στον κύκλο ζωής, στο πλαίσιο της οποίας γίνεται επαναχρησιμοποίηση των πόρων σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο βαθμό και τα υπολειμματικά απόβλητα καθίστανται σχεδόν μηδενικά. Στην Ελλάδα όμως, σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της ΕΕ για την κατάσταση του περιβάλλοντος σε σχέση με την ευρωπαϊκή νομοθεσία η κυκλική (δευτερογενής) χρήση υλικών στην Ελλάδα ήταν μόνο 2,4 % το 2014 (μέσος όρος στην ΕΕ των 28: 11,4 %) ενώ στα θέματα διαχείρισης αποβλήτων υπάρχουν αρκετά δομικά προβλήματα που κρατούν τα ποσοστά ανακύκλωσης εξαιρετικά. Η Ελλάδα έχει χαμηλότερες επιδόσεις από τον μέσο όρο της ΕΕ των 28 όσον αφορά τον αριθμό των ατόμων που απασχολούνται στον τομέα της κυκλικής οικονομίας (1,65% της συνολικής απασχόλησης το 2016 σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ των 28, ήτοι 1,73 %)

Σύμφωνα με τον γενικό γραμματέα του ΣΕΤΕ στα θετικά της έκθεσης, αναγνωρίζονται ως θετικά τα παρακάτω μέτρα:

-Το πρόσφατα θεσπισθέν εθνικό σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία, στο οποίο προβλέπονται βραχυπρόθεσμα μέτρα και μακροπρόθεσμες προτεραιότητες·

-Ο νόμος του 2017 για την ανακύκλωση, ο οποίος προσαρμόζει την ισχύουσα νομοθεσία στις αρχές της κυκλικής οικονομίας και φυσικά

-Το παρόν φόρουμ για την κυκλική οικονομία, που ενθαρρύνει τον διάλογο μεταξύ των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών για την ενίσχυση της ανάπτυξης επιχειρηματικών μοντέλων και καινοτομιών προσαρμοσμένων στην κυκλική οικονομία.

Ο κ. Βερνίκος ανέφερε ότι το Ινστιτούτο του ΣΕΤΕ (ΙΝΣΕΤΕ), στο πλαίσιο των δράσεων ενημέρωσης των μελών του ΣΕΤΕ το 2018 και με αφορμή τον νέο νόμο της ανακύκλωσης, εκπόνησε σχετική μελέτη και παραγωγή εξειδικευμένων οδηγιών με θέμα «Ανακύκλωση και διαχείριση στερεών αποβλήτων στις τουριστικές επιχειρήσεις της Ελλάδας» για τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, τις μαρίνες και τις μεταφορές. Στη μελέτη προσδιορίστηκε η υφιστάμενη κατάσταση και δομήθηκαν οδηγοί που στόχο έχουν να βοηθήσουν τους επαγγελματίες να ανακυκλώσουν, να μειώσουν τα απόβλητα τους όπως και να τα μετατρέψουν σε αξιοποιήσιμο πόρο.

Η μετατροπή των αποβλήτων σε αξιοποιήσιμο πόρο προϋποθέτει:

-Τη πλήρη εφαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας για τα απόβλητα, η οποία περιλαμβάνει την ιεράρχηση των αποβλήτων, την ανάγκη να διασφαλιστεί η χωριστή αποκομιδή των αποβλήτων, τους στόχους εκτροπής από την υγειονομική ταφή κ.λπ.

-Τη μείωση της παραγωγής αποβλήτων και της κατά κεφαλήν παραγωγής αποβλήτων σε απόλυτους αριθμούς και

-τον περιορισμό της ανάκτησης ενέργειας στα μη ανακυκλώσιμα υλικά και σταδιακή κατάργηση της υγειονομικής ταφής των ανακυκλώσιμων ή αξιοποιήσιμων αποβλήτων.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο τουριστικός τομέας παράγει 35 εκατ. τόνους στερεών αποβλήτων το χρόνο, ποσότητα που αντιστοιχεί περίπου στο 7% της συνολικής παραγωγής αποβλήτων του τομέα των υπηρεσιών. Αντίστοιχα είναι και τα στοιχεία στην Ελλάδα, όπου η μέση παραγωγή ανά διανυκτέρευση για κάθε άτομο, κυμαίνεται από 1,7 έως 2,5 κιλά. Έτσι ο ξενοδοχειακός τομέας μαζί με την κρουαζιέρα στην Ελλάδα, εκτιμάται ότι παράγει μεταξύ 400.000 και 550.000 τόνους στερεά απόβλητα, ενώ μαζί με την εστίαση η ποσότητα ανέρχεται μεταξύ 600.000 και 650.000 τόνους τον χρόνο. Σε αυτές τις ποσότητες η δυνατότητα για ανακύκλωση υπολογίζεται μεταξύ 250.000 και 350.000 τόνους, ενώ για τα οργανικά μεταξύ 200.000 και 250.000 τόνους ανά έτος. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι παραπάνω παραγόμενες ποσότητες, προέρχονται από την επτάμηνη κατά μέσο όρο λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων.

Κατά τον γενικό γραμματέα του ΣΕΤΕ η έννοια της κυκλικής οικονομίας ταιριάζει απόλυτα στη λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων καθώς τα υλικά που διακινούνται είναι καθαρά και πλήρως αξιοποιήσιμα. Θέματα ενέργειας, πόρων, υδάτων και υλικών αφορούν στην έννοια της κυκλικής οικονομίας και ο τουριστικός τομέας είναι απόλυτα συμβατός και έτοιμος να συνεισφέρει.

Ήδη υπάρχουν εξαιρετικά παραδείγματα από την Ελληνική τουριστική βιομηχανία σε δράσεις κυκλικής οικονομίας τα οποία ενδεικτικά έχουν ως εξής:

-Η διαχείριση των οργανικών αποβλήτων για την παραγωγή compost –μια σειρά από μονάδες στην Κρήτη ακολουθούν το πρόγραμμα food for feed και άλλα.

-Επεξεργασμένα υγρά απόβλητα χρησιμοποιούνται για πότισμα –αυτό συμβαίνει σε πολλές εκτός σχεδίου μονάδες, τύπου resort.

-Πολλές τουριστικές επιχειρήσεις χρησιμοποιούν συστήματα ανάκτησης θερμότητας, εξοικονόμησης ενέργειας κ.α.

-Μέσω δωρεών πολλά υλικά, έπιπλα κτλ αποκτούν δεύτερη ζωή –ο τουριστικός τομέας είναι αφανής αρωγός πολλών κοινωνικών δράσεων.

-Η τουριστική βιομηχανία ήδη βρίσκεται ένα βήμα μπροστά με τη κατάργηση σε πολλές περιπτώσεων πλαστικών μιας χρήσης, ενώ υποστηρίζει λύσεις βιοδιασπώμενων υλικών.

-Σημαντικός αριθμός τουριστικών επιχειρήσεων είναι πιστοποιημένες με ένα πρότυπο αειφορίας. Ο τομέας είναι πολύ φιλικός στις πιστοποιήσεις αποδεικνύοντας τη λειτουργική του αρτιότητα.

-Αναδεικνύοντας τη πολιτιστική και κοινωνική διάσταση της κυκλικής οικονομίας τουριστικές επιχειρήσεις αναβιώνουν τα ήθη και τα έθιμα και κάνουν πλούσιες κοινωνικές δράσεις με τη συμμετοχή των πελατών τους.

Πάντως ο γενικός γραμματέας του ΣΕΤΕ τόνισε ότι το μεγαλύτερο ζήτημα παραμένει η διαχείριση των αποβλήτων. Αυτό άλλωστε προέκυψε και από τα ευρήματα της μελέτης.

Για την τεκμηρίωση των αποτελεσμάτων της μελέτης εκπονήθηκαν μέσω ερωτηματολογίων συνεντεύξεις με ξενοδοχειακές επιχειρήσεις διαφορετικών κατηγοριών και μεγέθους. Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνηθούν τα προβλήματα της ανακύκλωσης στις τουριστικές επιχειρήσεις, όπως και να διατυπωθούν προτάσεις, προκειμένου να βελτιωθεί η ανακύκλωση στις τουριστικές επιχειρήσεις της Ελλάδας. Από τα αποτελέσματα της έρευνας σκιαγραφήθηκαν τα βασικά ζητήματα των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων για την εφαρμογή μιας αποτελεσματικής ανακύκλωσης. Μεταξύ των ζητημάτων που αναδείχθηκαν από την έρευνα είναι τα εξής:

-Η έλλειψη αποτελεσματικών προγραμμάτων ανακύκλωσης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

-Η έλλειψη υποδομών και σημαντικές ελλείψεις στα συστήματα κάδων. Τα περιορισμένα συστήματα κάδων, αποτρέπουν τις επιχειρήσεις από το να ανακυκλώνουν σωστά το σύνολο των παραγόμενων αποβλήτων.

-Το μη σταθερό πρόγραμμα αποκομιδής με αποτέλεσμα οι κάδοι ανακύκλωσης να «μετατρέπονται» σε κάδους απορριμμάτων. Οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις θα πρέπει να γνωρίζουν ένα σταθερό πρόγραμμα αποκομιδής των απορριμμάτων και της ανακύκλωσης, προκειμένου να οργανωθούν κατάλληλα και να «παραδίδουν» πρακτικά τα απορρίμματα και την ανακύκλωση στα οχήματα συλλογής.

-Δεν εφαρμόζεται διαλογή στην πηγή, ενώ το υφιστάμενο σύστημα δεν λειτουργεί προτρεπτικά στη διάδοση της ανακύκλωσης. Το σχόλιο αυτό σημαίνει ότι

απαιτείται καλύτερη σήμανση και αναδεικνύει την ανάγκη για τη διαλογή στην πηγή.

-Η έλλειψη ενημέρωσης και καθοδήγησης από τους φορείς ανακύκλωσης. Η ολοκληρωμένη καθοδήγηση μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανακύκλωσης.

Με βάση τα παραπάνω απαιτούνται μερικές βασικές προσαρμογές ώστε να δοθούν και τα κατάλληλα εργαλεία στον τουριστικό κόσμο να ενσωματώσει καλύτερα τις πρακτικές της κυκλικής οικονομίας όπως:

-Βελτίωση και επέκταση της χωριστής συλλογής αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων βιολογικών αποβλήτων. Θέσπιση ελάχιστων προτύπων υπηρεσιών για τη χωριστή συλλογή (π.χ. συχνότητα συλλογής, είδη κάδων κ.λπ.) στους δήμους, προκειμένου να διασφαλίζονται υψηλά ποσοστά συλλογής ανακυκλώσιμων αποβλήτων. Σήμερα σχεδόν κανένας δήμος της πόλης δε διαθέτει δυνατότητα διαχείρισης των οργανικών αποβλήτων –σύστημα καφέ κάδου

-Αξιοποίηση των διαθέσιμων οικονομικών μέσων, π.χ. συστήματα «πληρωμής κατά την απόρριψη» και υποχρεωτικοί στόχοι ανακύκλωσης για δήμους, με κυρώσεις για τη μη συμμόρφωση (π.χ. πρόστιμα). **Η άμεση υιοθέτηση του μοντέλου PAYT (pay as you throw) ή αντίστοιχα στα ελληνικά «Πληρώνω Όσο Πετάω» (ΠΟΠ) με αντίστοιχη μείωση των δημοτικών τελών για τις επιχειρήσεις που εφαρμόζουν προγράμματα ανακύκλωσης για την παροχή κινήτρων θα απογειώσει τα ποσοστά ανακύκλωσης και θα μειώσει την ταφή** – Η εφαρμογή μηχανισμών δίκαιης χρέωσης από τους Δήμους, γνωστοί ως «Pay- As- You- Throw» (PAYT) ή αντίστοιχα στα ελληνικά «Πληρώνω Όσο Πετάω» (ΠΟΠ), είναι ένα εργαλείο που μπορεί να δώσει λύση στο πρόβλημα της διαχείρισης των αποβλήτων, το οποίο έχει οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και νομική διάσταση. Σε όλη την ελληνική επικράτεια εφαρμόζεται ακόμα ο παραδοσιακός τρόπος χρέωσης των δημοτικών τελών όπου το κόστος της διαχείρισης των αποβλήτων καλύπτεται από δημοτικά τέλη βάσει των τετραγωνικών μέτρων της κάθε επιχείρησής. Αυτός ο παλιός τρόπος χρέωσης της διαχείρισης απορριμμάτων αδικεί τις επιχειρήσεις, που παράγουν λίγα σκουπίδια, είτε επειδή κάνουν ανακύκλωση, είτε επειδή δεν υπερκαταναλώνουν και δεν δίνει κίνητρα. Πεποίθησή μας είναι ότι το μέτρο του PAYT θα συνεισφέρει ουσιαστικά στην εφαρμογή του νόμου της ανακύκλωσης και την επίτευξη των ευρωπαϊκών στόχων (50% ανακύκλωση το 2020)

-**Η πρόβλεψη για μελλοντική υποχρεωτική καταγραφή των οργανικών αποβλήτων στο Ηλεκτρονικό μητρώο αποβλήτων και άλλων στοιχείων που αφορούν στην κυκλική οικονομία όπως καταγραφή επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων θα βοηθούσε επίσης σημαντικά.** Με τον τρόπο αυτό θα ελεγχθεί καλύτερα η παραγωγή του τρόφιμου αποβλήτου, ενώ θα δημιουργηθούν οι συνθήκες για τον έλεγχο και τον περιορισμό του ενώ θα ενισχυθεί ο ρόλος του μητρώου για τις τουριστικές επιχειρήσεις που έχουν αγκαλιάσει αυτή τη νομική υποχρέωση από τη πρώτη ημέρα της λειτουργίας του.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι ήδη πολλές τουριστικές επιχειρήσεις εφαρμόζουν προγράμματα μείωσης food waste.

-Η επέκταση φορολογικών κινήτρων όπως αυτού της ενεργειακής αποδοτικότητας ΠΟΛ 1221/2018 και σε θέματα κυκλικής οικονομίας με τη δυνατότητα της αγοράς εξοπλισμού ανακύκλωσης κτλ. Σήμερα η ΠΟΛ 1221/2018 αφορά αποκλειστικά επενδύσεις ενεργειακού εξοπλισμού και θα ήταν εξαιρετικά χρήσιμο να περιλαμβάνει και εξοπλισμό ανακύκλωσης ή κυκλικής οικονομίας.

-Απαιτείται άμεση λύση σε όλους τους Δήμους να μπορούν να διαχειριστούν τα πράσινα απόβλητα, κλαδιά, κτλ με κατάλληλο εξοπλισμό. Οι Δήμοι θα πρέπει να διαθέτουν κλαδοτεμαχιστές και σχετική υλικοτεχνική υποδομή.

-Να δίνεται η δυνατότητα μεταφοράς φθηνού επεξεργασμένου νερού από δημόσιους βιολογικούς για πότισμα χωρίς περαιτέρω ανάγκη επεξεργασίας από τις επιχειρήσεις. Η γειτονική Κύπρος το κάνει αποτελεσματικά.

-Πρώθηση καλών πρακτικών του τομέα σε συνεργασία με όλους του σχετικούς φορείς. Ήδη υπάρχουν εξαιρετικά παραδείγματα, αλλά είναι σημαντικό να θεσμοθετεί θεσμός βραβείων κυκλικής οικονομίας από το Υπουργείο.

-Τέλος, απαιτείται η γρήγορη ενσωμάτωση της απόφασης της Ε.Ε για την κατάργηση των πλαστικών μιας χρήσης με αντικατάσταση με νέα υλικά, βιώσιμα, ίσης και καλύτερης λειτουργικότητας.

Κλείνοντας τη τοποθέτηση του ο γενικός γραμματέας του ΣΕΤΕ τόνισε ότι «τα οφέλη από την εφαρμογή αειφόρων πρακτικών διαχείρισης αποβλήτων – ανακύκλωσης, υγρών αποβλήτων και υλικών στον τουριστικό τομέα, είναι περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά. Η βιώσιμη διαχείριση των πόρων υπό το πρίσμα της κυκλικής οικονομίας μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην αναβάθμιση της εμπειρίας των πελατών, στην προστασία της φύσης και των φυσικών πόρων, στη μείωση της ρύπανσης, αλλά και σε σημαντικές εξοικονομήσεις χρημάτων και μείωση του επιχειρηματικού ρίσκου, μέσω της αποτελεσματικής τήρησης της νομοθεσίας. Ο τουριστικός τομέας είναι έτοιμος και δείχνει έμπρακτα τις καλές του πρακτικές».